

XXI Pożegnanie Wakacji w Rudawce Rymanowskiej (27–29.08.2022)

Jan Trela¹, Władysław Brejta², Elżbieta Walczak³, Aleksander Miejski², Edgar Beneš⁴

¹*Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Kraków-Balice*

²*Zakład Doświadczalny IZ PIB Odrzechowa Sp. z o.o.*

³*Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Przedstawicielstwo w Rzeszowie*

⁴*Polski Związek Hodowców Bydła Simentalskiego, Odrzechowa*

W ostatni weekend sierpnia 2022 r. odbyło się pod patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Marszałka Województwa Podkarpackiego i Wojewody Podkarpackiego „**XXI Pożegnanie Wakacji w Rudawce Romanowskiej**”, będące kolejnym świętem rolników – hodowców bydła simentalskiego, koni huculskich i rodzimych ras zachowawczych. Oficjalnego otwarcia dokonał przewodniczący Komitetu Organizacyjnego – Władysław Brejta:

Stało się tradycją, że w ostatni weekend sierpnia spotykamy się w pięknym miejscu Beskidu Niskiego, aby pożegnać wakacje, a hodowcy, aby pochwalić się swoimi zwierzętami. Wystawa zwierząt w Rudawce Rymanowskiej jest ekspozycją specyficzną, inną niż wiele wystaw organizowanych w kraju. Jej nazwa nawiązuje do wakacji i niewiele ma wspólnego z rolnictwem i hodowlą. Organizatorom właśnie o to chodziło, aby ta wystawa zwierząt była okazją do spotkania się producentów rolnych z konsumentami, żeby dzieciom i młodzieży pokazać żywe zwierzęta: krowę, konia, owcę, kozę, które na podkarpackiej wsi coraz trudniej można zobaczyć. Przywiązujemy dużą wagę do tego, aby angażować najmłodszych. Na górnej polanie dzieci w wieku do 14 lat prezentują ze swoimi rodzicami cielęta, tak jak 15–16 lat temu niektórzy poważni i doświadczeni dziś hodowcy.

Te drogi do zawodu rolnika-hodowcy często zaczynają się w domu rodzinnym. Z biegiem lat Rudawka Rymanowska staje się wystawą zwierząt ras górskich, gdzie szczególnie ważny jest młody hodowca, młody zawodnik, a także miejscem, gdzie mogą spotkać się ze sobą producent i konsument.

Nie ma rolnictwa w górach bez zwierząt. Uprawa na trwałych użytkach zielonych bez względu na to, czy dotyczy to 3 ha czy 300 ha, rolnictwem nie jest. Ten bezpośredni kontakt hodowców z młodzieżą, z konsumentami, ma też uczyć akceptacji dla pewnych niedogodności na wsi, jak hałas pracujących maszyn, specyficzne zapachy kiszonki czy obornika. Nie może być tak, że z wioski znika ostatni hodowca, bo nie jest akceptowany przez otoczenie. Podstawową funkcją obszarów wiejskich jest produkcja żywności, w tym białka zwierzęcego i tego nie da się robić na innych obszarach niż wiejskie.

Ta wystawa to święto organizowane przez hodowców i dla hodowców, na które przybywa wiele osób, co nas ogromnie cieszy.

Organizatorzy tegorocznego święta to:

- Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie, reprezentowany przez prezesa **Andrzeja Bieńko** i dyrektora **Marka Gibałę**,
- Polski Związek Hodowców Bydła Simentalskiego na czele z prezesem **Edgarem Benešem**,

- Instytut Zootechniki PIB, który reprezentują dyrektor **dr Krzysztof Duda** oraz jego zastępcy – **mgr Jakub Howaniec** i **prof. Sylwester Świątkiewicz**,
- Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka, reprezentowana przez jej prezydenta **Leszka Hądzlika** oraz wiceprezydenta **Andrzeja Steckiewicza**,
- Biura PFHBiPM z przedstawicielami – **Elżbietą Walczak** w Rzeszowie i **Piotrem Kowolem** w Krakowie,
- Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale z przedstawicielami – dyrektorem **Robertem Pieszczochem** i jego zastępcą **Januszem Kilarem**,
- Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki PIB Odrzechowa Sp. z o.o. z prezesem **Władysławem Brejtą**,
- Małopolskie Centrum Biotechniki w Krasnem, którego przedstawicielami są prezes **Agnieszka Pawlak** i wiceprezes **Jarosław Jędraszczyk**,
- Gmina Rymanów, którą reprezentuje burmistrz **Wojciech Farbaniec**,
- Gmina Zarszyn z przedstawicielem – wójtem **Magdaleną Gajewską**.

W imieniu wymienionych organizatorów gorąco powitano wszystkich zaproszonych gości. Powitano serdecznie parlamentarzystów – **Mieczysława Kasprzaka** i **Piotra Uruskiego**; przedstawiciela Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi – **Elę Sawicką**, wicewojewodę województwa podkarpackiego – **Radosława Wiatra**, wicemarszałka województwa podkarpackiego – **Piotra Pilcha**, członka Zarządu województwa podkarpackiego – **Annę Huk**, Dyrekcję PFHBiPM: **Agnieszkę Matuszewską** – dyrektora ds. Oceny, **Agnieszkę Nowosielską** – dyrektora ds. Hodowli, **Adama Kamińskiego** – dyrektora Regionu Oceny Wschód, **Michała Rodaka** – dyrektora Regionu Oceny Centrum, **Adama Kłopotka** – kierownika Oddziału PFHBiPM w Lublinie oraz pracowników Federacji – **Adama Zbiaciaka**, **Dariusza Wojtulewicz**, **Damiana Cholewę** i **Małgorzatę Szotę**.

Organizatorzy gorąco przywitani przedstawiciele Związków Hodowców: **Zenona Podstawskiego** – wiceprezesa Polskiego Związku Hodowców Koni, **Janusza Czubskiego** – prezesa Podkarpackiego Związku Hodowców Bydła i Producentów Mleka, **Mieczysława Jańczyka** – prezesa Polskiego Związku Hodowców Koni Huculskich, **Jana Janczy** – dyrektora Regionalnego Związku Hodowców Owiec i Kóz w Nowym Targu, **Eugeniusza Królikowskiego** – prezesa Galicyjskiego Związku Hodowców Bydła i Producentów Mleka, **Zbigniewa Młyńskiego** – prezesa PFHBiPM województwa małopolskiego.

Wśród zaproszonych serdecznie przyjęci zostali także: **Maria Fajger** – zastępca prezesa ARiMR w Warszawie, **Aneta Herod** – przedstawicielka Departamentu Ewidencji Producentów i Rejestracji Zwierząt ARiMR w Warszawie, **Stanisław Bartman** – prezes Podkarpackiej Izby Rolniczej, **Jerzy Bator** – wiceprezes Podkarpackiej Izby Rolniczej, **Piotr Kędre** – dyrektor Departamentu Rolnictwa w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego, **Jerzy Borcz** – dyrektor Oddziału Terenowego Agencji Nieruchomości Rolnych w Rzeszowie, a jednocześnie przewodniczący Sejmiku Województwa Podkarpackiego, **Wiesław Polek** – dyrektor Podkarpackiego Oddziału Regionalnego ARiMR w Rzeszowie wraz z pracownikami, **Andrzej Kraska** – zastępca dyrektora POR ARiMR w Rzeszowie, **Stanisław Zajac** – zastępca dyrektora Wydziału Środowiska i Rolnictwa Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego, **Mirosław Welz** – Podkarpacki Wojewódzki Lekarz Weterynarii oraz jego zastępca **Janusz Ciolek** i wszystkie podległe im służby weterynaryjne, **Bogdan Ryznar** – dyrektor Oddziału Regionalnego KRUS w Rzeszowie, **Jan Mazur** – zastępca dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie, **Paweł Panaś** – Nadleśniczy Nadleśnictwa Rymanów i jego zastępca **Łukasz Michalak** oraz wszyscy leśnicy obecni na Wystawie, **Zofia Kochan** – przewodnicząca Rady Nadzorczej ZD IZ PIB Sp. z o.o. Odrzechowa, **Władysław Kołodziej** – prezes Zarządu Regionalnego Związku Spółdzielni Produkcji Rolnej, **Adam Skiba** – prezes Wojewódzkiego Fundu-

szu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, **Jan Pelczar** – Starosta Powiatu Krośnieńskiego, **Stanisław Chęcia** – Starosta Powiatu Sanockiego, a także władze samorządów gminnych: wójt Gminy Besko – **Mariusz Balaban** i wójt Gminy Bukowsko – **Marek Bańkowski**.

Przywitano przedstawicieli nauki: **prof. Monikę Bugno-Poniewierską** z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, **prof. Tomasza Gruszekiego** z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, **prof. Józefę Krawczyk** i **prof. Aldonę Kawęcką** z Instytutu Zootechniki PIB w Krakowie-Balicach, a także gości zagranicznych, którzy przybyli: z Czech – **Pavla Krala** – dyrektora Związku Hodowców Czeskiego Bydła Srokatego oraz pracowników tego Związku; z Rumunii – **Michaele Sarafescu** – dyrektora Stadniny Koni Huculskich w Łuczynie wraz ze współpracownikami; z Ukrainy – **Mirosława Hołowach** – przewodniczącego Naukowo-Produkcyjnej Asocjacji „Plemkonecentr”, która prowadzi w Ukrainie Księgi Koni Huculskich oraz **Mirosławę Hołowach**, **Jaroslawa Zelenczuka** – zastępcę dyrektora ds. Naukowych Werchowyńskiego Parku Narodowego, **Terpaja Wasila Pietrowicza** – przewodniczącego Związku Hodowców Bydła Burego w Ukrainie, **Iwana Pankiwa** – szefa doradców rolnych ze Lwowa.

Gorąco przyjęci zostali również prezesi/dyrektorzy zakładów doświadczalnych Instytutu Zootechniki PIB: **Wacław Zyzak** – ZD Grodziec Śląski, **Jerzy Fijał** – ZD Chorzelów, **Marian Kamyczek** – ZD Pawłowice, **Piotr Krzykowski** – ZD Brzezcie, **Emilia Niemyt** – ZD Kołbacz, **Władysław Szymczak** – ZD Mełno, **Józef Śliwa** – INWESTROL IZ Sp. z o.o. Żórawina oraz byli prezesi/dyrektorzy ZD IZ PIB: **Eugeniusz Kłopotek**, **Marzena Bialek-Brodocz**, **Andrzej Jurkiewicz**.

Na zakończenie prezes W. Brejta przywitał przybyłych patronów medialnych: przedstawicieli TVP Rzeszów, czasopisma „Chów i Hodowla Bydła” oraz „Hodowca i Jeździec”.

Szczególnie gorące powitanie przypadło jednak w udziale wszystkim przybyłym na Wystawę hodowcom: bydła simentalskiego, koni huculskich, ras rodzimych, którzy przyjechali do Rudawki z co najmniej 8 województw. Bez nich nie byłoby tej imprezy. „To jest Wasze święto” – powiedział W. Brejta. „Życzę Wam i sobie bezpiecznej pracy, życzę sukcesów, życzę abyście w swoich środowiskach czuli zawsze szacunek do siebie i do własnej pracy. Życzę satysfakcji z tego co robicie. Oby jedynym miernikiem waszych sukcesów była wasza wiedza i wasz wysiłek”.

Prezentacja jałówki do oceny

Krajowa Wystawa Bydła Rasy Simentalskiej

Wstęp

Bydło rasy simentalskiej, występujące od dawna w wielu krajach europejskich i na świecie – budzi wzrastające zainteresowanie w Polsce. Tradycyjnym regionem utrzymywania tej rasy na ziemiach polskich była południowo-wschodnia część kraju. Jednym z pierwszych hodowców simentali był Teofil Ostaszewski, który w 1832 r. sprowadził pierwsze stado do Wzdowa w okolicy Sanoka. To skutkowało powstaniem kolejnych obór (B. Choroszy i Z. Choroszy, 2016). Na podstawie wielu danych źródłowych F. Brzóška (2018) postawił tezę, że bydło simentalskie w rejon Pogórza Karpackiego dotarło znacznie wcześniej. W XIII i XIV w. wraz z ludnością osiedlącą przybyło bydło prymitywne, srokaty, które w XIX w. zaczęto uszlachetniać bydlęciem simentalskim z Austrii, Niemiec i Szwajcarii.

Lata pożogi I i II wojny światowej zatrzymały prace nad doskonaleniem tej populacji, co było przyczyną spadku jej liczebności, pogorszenia wydajności mlecznej i zaniku cech mięsnych. W okresie po II wojnie światowej wiele nieprześlanych decyzji władz państwowych doprowadziło do rewolucyjnych zmian w rejonizacji ras i sposobie ich doskonalenia. Mimo stwierdzonego w 1975 r. wzrostu populacji bydła w kraju do 13 254 000 szt., w tym krów do 6 146 000 szt., o średniej rocznej wydajności mlecznej 2587 kg (J. Trela i B. Choroszy, 2010), populacje krów ras simentalskiej, polskiej czerwonej i czerwono-białej spadły do stanu prawie uniemożliwiającego prowadzenie ich doskonalenia.

Pogłowie krów rasy simentalskiej w 1995 r. wynosiło około 45 000 szt. i znajdowało się głównie w małych gospodarstwach rolnych na Podkarpaciu. W tym roku kontrolą mleczności było objęte 1590 krów o średniej wydajności rocznej 3712 kg mleka, 4,10% tłuszczu i 3,39% białka (B. Choroszy i in., 1995).

Po latach głębokiego kryzysu gospodarczo-ekonomicznego nastąpiły zmiany w systemie zarządzania chowem i hodowlą zwierząt gospo-

darskich. Rolnicy wielu rejonów kraju z zainteresowaniem spoglądają na bydło rasy simentalskiej, zwłaszcza ci, którzy mają w miarę dobre warunki środowiskowe i żywieniowe oraz finansowe możliwości zakupu jałówek cielnych lub krów pierwiastek.

W rejonie województwa podkarpackiego doskonalili się bydło simentalskie głównie poprzez używanie nasienia buhajów wycenionych pod względem wartości hodowlanej, pochodzących z Austrii, Niemiec lub Szwajcarii, względnie nasienia od buhajów krajowych, ale wywodzących się od ojców z importu. Z uwagi na małą podaż jałówek cielnych w stadach krajowych tworzenie nowych obór oparto o materiał importowany w typie użytkowości mleczno-mięsnej. Nowo utworzone, poza rejonem Podkarpacia, obory uzyskały w 2021 r. w swoich rejonach roczną wydajność w granicach 6562–7580 kg mleka, przy dobrym poziomie tłuszczu (4,19–4,25%) i białka (3,43–3,49%). Obecnie według danych PFHBiPM (2022), kontrolą użytkowości mlecznej objęte jest 9906 krów, w tym 3922 szt. w województwie podkarpackim – 40%. Pozostałe 60% pozostaje pod kontrolą w pozostałych rejonach kraju.

Wystawy i pokazy zwierząt hodowlanych i użytkowych są jednym z wielu czynników mających istotny wpływ na realizację programów doskonalenia ras zwierząt gospodarskich. Corocznie na terenie kraju organizowane jest 20–25 wystaw i pokazów krajowych oraz regionalnych, które dają możliwość oceny realizacji programów doskonalenia poszczególnych ras i gatunków. Pokazy najładniejszych osobników są atrakcją dla widzów, a dyplomy, wyróżnienia i nagrody otrzymane przez hodowców w tych imprezach dopinają do pracy i osiągnięcia jak najlepszych wyników hodowlanych i produkcyjnych.

Prezentacje tego rodzaju dają możliwość przedstawienia i oceny znaczącej populacji zwierząt i ptaków z terenu całego kraju. Dla hodowców jest to okazja do nawiązania bezpośredniego

kontakty z konsumentami oraz przedstawicielami jednostek naukowych, organizacji hodowlanych, jak również instytucji i firm obsługujących rolnictwo, zwłaszcza produkcję zwierzęcą. Licznie pojawiająca się na tych imprezach publiczność ma z kolei możliwość bliskiego kontaktu ze zwierzętami. Zwiedzający mają szansę zobaczyć wiele zwierząt już nie występujących masowo i objętych ochroną zasobów genetycznych. Istnieje też możliwość konsumpcji potraw regionalnych. Konsumenty mają okazję przekonać się, że produkty pochodzące z upraw rolnych i hodowli zwierząt są zdrowe, bezpieczne i wartościowe. Wystawy tego rodzaju są też narzędziem edukacyjnym dla towarzyszących dorosłym dzieci.

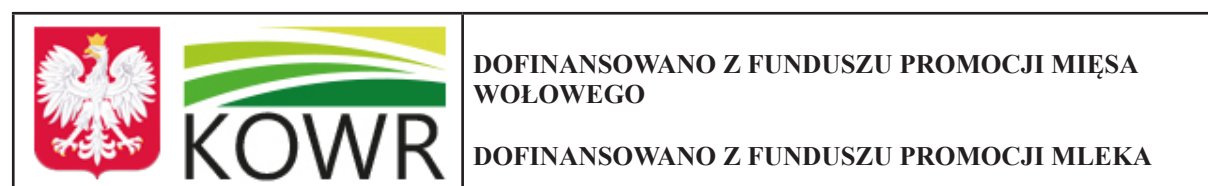
Informacje statystyczne:

- Stan pogłowia bydła na 31.12.2021 (PFHBiPM) to 6 371 500 szt. (w stosunku do 2020 r. wzrost o 1,5%);
- Pogłowie krów w kraju wynosi 2 288 980 szt. (w stosunku do 2020 spadek o 4,3%);
- Krowy użytkowane mlecznie: 2 035 190 szt. (spadek o 4% w stosunku do 2020);
- Krowy użytkowane w kierunku mięsnym: 253 790 szt.;
- Według GUS, chów i hodowlę bydła mlecznego prowadziło 161 377 gospodarstw

rolnych (spadek o ponad 9000 – różne przyczyny, m. in. pandemia, trudności dostosowania się do wymogów nowych standardów produkcyjnych, małe stada);

- Średnia roczna wydajność krów objętych kontrolą mleczności (39% pogłowia krów) w 2021 r. wyniosła w 18 559 oborach – utrzymujących 793 536 krów – 8837 kg mleka od krowy o 4,13% tłuszczu i 3,42% białka;
- Szacowana wydajność od przeciętnej krowy mlecznej w kraju to 7015 kg mleka;
- Szacowana populacja bydła simentalskiego w kraju to około 60 000 szt.;
- Kontrolą mleczności objęte jest 9906 sztuk (spadek o 110 sztuk w stosunku do 2020 r., co daje 1,29% ocenianych krów w kraju);
- W ocenianej populacji bydła w województwie podkarpackim było simentalskie stanowi 54,5%;
- 40% bydła simentalskiego objętego kontrolą mleczności w kraju znajduje się w oborach województwa podkarpackiego.

Na obecnej Krajowej Wystawie Bydła Rasy Simentalskiej prezentowane są zwierzęta z terenu województwa podkarpackiego oraz kilku innych województw.

Krótką charakterystyka bydła rasy simentalskiej

Bydło rasy Simental to niewielka populacja, stanowiąca około 1,5% ogółu krów ocenianych w kraju, ale już 40% ocenianych krów tej rasy znajduje się na Podkarpaciu, a 54,5% krów ocenianych w województwie podkarpackim stanowią simentale. Rasa ta została w 1954 r. na wniosek Ministerstwa Rolnictwa reaktywowana na terenie powiatów: Sanok, Brzozów,

Lesko i Ustrzyki Dolne. W gminach: Haczów, Zarszyn i Rymanów utworzono ośrodek hodowli tej rasy, a następnie powołano POHZ w Brzozowie do realizacji programu jej doskonalenia. Jest to najcięższe bydło z ras użytkowanych w kraju, wywodzi się z doliny rzeki Simme w Szwajcarii, a w Polsce przystosowało się do naszych warunków środowiskowo-żywniowych. Charakteryzuje się bardzo dobrą wydajnością i składem chemicznym mleka, dobrymi cechami opasowy-

mi i rzeźnymi oraz znakomitymi walorami mięsa. Dorosłe zwierzęta mają masę ciała: krowy 600–800 kg przy wysokości 139–144 cm w kłębie, buhaje 900–1100 kg przy 145–152 cm w kłębie. Masa ciała cieląt przy urodzeniu wynosi 34–45 kg, wymagają one jednak dużej troski, gdyż są trudne w odchowieniu do 100 kg masy ciała. Rasa ta cechuje się dobrą wyrostowością, mocnymi kończynami, posiada dobre umięśnienie i wysokie tempo wzrostu. Często rodzą się cielęta duże, co sprawia występowanie trudnych porodów (ok. 10%). Bydło tej rasy należy do średnio wcześnie dojrzewających, dobrze wykorzystuje pasze objętościowe, szczególnie pastwisko i zielonkę oraz wykazuje duże zapotrzebowanie na składniki mineralne – dlatego w złych warunkach środowiskowo-żywniowych szybko wyrodnieje i zatraci swe właściwości rasowe. Zwierzęta użytkowane w typie mlecznym osiągają wydajność 4500–7500 l mleka i więcej. Równocześnie pewna część zwierząt odznacza się niższą wydajnością mleczną – w granicach 3500–4000 l, ale posiada bardzo dobre wskaźniki opasowe i rzeźne. W dobrych warunkach żywniowych buhajki uzyskują znacznie powyżej 1000 g przyrostu dziennie, co pozwala im w wieku 540 dni osiągać około 600 kg masy ciała; są dobrze umięśnione, a ich mięso ma dobry smak i nie jest przetłuszczone. Dlatego też, coraz częściej hodowcy i użytkownicy rasy simentalskiej tworzą stada w typie mięsnym, przydatne w gospodarstwach nie mających możliwości produkcji mleka dobrej jakości. Umaszczenie rasy Simental jest jednolite lub pstre, ale głowa pozostaje zawsze biała, czasem są tzw. „okulary” wokół oczu. Tułów jest jasnoczerwony lub czerwony (ceglasty), ale rogi, słuzawica i racice barwy cielistej, a ogon i wymię białe. Mieszanie krów

tej rasy z buhajami rasy mięsnej, np. Limousine odznaczają się bardzo dobrym umięśnieniem, wyrostowością, wysoką wydajnością rzeźną i mięsem o dobrych walorach smakowych, a także bardzo dobrym wykorzystaniem użytków zielonych w opasie. Nasienie buhajów rasy simentalskiej w typie kombinowanym o predyspozycjach mięsnych wykorzystuje się w krzyżowaniu towarowym.

Mimo posiadania dobrych warunków dla chowu i hodowli bydła różnych ras, a szczególnie simentalskiego, populacja tych zwierząt na terenie województwa podkarpackiego systematycznie zmniejsza się. Przyczynia się to do ciągłego spadku produkcji wołowiny dobrej jakości w oparciu o użytki zielone.

Obecna krowa rasy Simental reprezentuje typ kombinowanej użyteczności o silnie podkreślonych cechach mięsnych, ale część populacji charakteryzuje się dużą przewagą cech mlecznych. Posiada ładną sylwetkę, dobrze zbudowane wymię przystosowane do doju mechanicznego i mocne kończyny. Potencjał genetyczny tej rasy jest ciągle wzmacniany poprzez import materiału żeńskiego, szczególnie w nowo tworzących się stadach poza województwem podkarpackim oraz import nasienia buhajów z Austrii, Niemiec i Szwajcarii.

Celem hodowlanym realizowanym w województwie podkarpackim w rasie simentalskiej jest doskonalenie stada (bez importu materiału żeńskiego) w kierunku użyteczności mleczno-mięsnej przy użyciu buhajów krajowych i z importu. Szczególne zadanie mają w tym zakresie Małopolskie Centrum Biotechniki Spółka z o.o. w Krasnem oraz Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka w Warszawie, Biuro w Rzeszowie i Krakowie.

Tabela 1. Wydajność mleczna krów według ras w województwie podkarpackim w 2021 r.

Rasa	Liczba krów	Wydajność mleczna (kg)	Zawartość (%)		Wiek I ocielenia (dni)
			tłuszczu	białka	
Polska holsztyńsko-fryzyjska HO	1918	7871	4,06	3,38	805
Polska holsztyńsko-fryzyjska RW	515	6846	4,31	3,43	826
Simentalska (260 stad)	3922	5603	4,20	3,45	886
Polska czerwona*	88	3653	4,41	3,43	845
Polska czarno-biała*	80	4523	4,14	3,30	961
Polska czerwono-biała*	45	4772	4,52	3,32	891
Białogrzbieta*	36	3966	4,01	3,51	842
Jersey	24	3598	5,15	3,71	811
Montbeliarde	3	8588	4,65	3,33	840
Inne rasy	33	6862	4,02	3,40	905
Mieszance mleczne	527	6182	4,24	3,44	866
Razem (średnia)**	7191	6290	4,17	3,43	856

*Rasy objęte ochroną zasobów genetycznych.

**Średnia stada 22,6 szt.

Sery z mleka krów simentalskich

Foto: J. Trela, Z. Choroszy

Przekroje różnych partii mięsa buhaja rasy simentalskiej

Tabela 2. Wydajność mleczna krów rasy simentalskiej z wybranych obór uzyskana w 2021 r.

Hodowca, województwo	Liczba krów	Wydajność mleczna (kg)	Zawartość (%)	
			tłuszczu	białka
4–20 krów w stadzie				
Mrocza J., podkarpackie	14	7118	4,72	3,62
Gierlicki S., podkarpackie	14	7799	4,23	3,42
Wrona J., podkarpackie	18	7012	3,94	3,49
Żarów Krystyna, podkarpackie	20	8156	4,05	3,50
20–50 krów w stadzie				
Wais A., podkarpackie	28	7402	4,16	3,47
Tylka M., podkarpackie	35	7109	4,19	3,57
Bryś D., podkarpackie	46	6866	4,21	3,58
Duziak M., lubelskie	47	9174	3,41	3,61
Zglinicki T., mazowieckie	47	8242	4,16	3,53
Powyżej 50 krów w stadzie				
SK Pępowo, wielkopolskie	420	8823	4,03	3,54
RSP Wisłoczek, podkarpackie	98	7516	4,49	3,54
ZD IZ PIB Odrzechowa – Pastwiska, podkarpackie	91	6309	4,25	3,51
ZD IZ PIB Odrzechowa, podkarpackie	316	5223	4,06	3,52
RSP Krościenko, podkarpackie	55	4335	3,83	3,36

Tabela 3. Wydajność mleczna krów rasy simentalskiej w 2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba obór	Liczba krów	Wydajność			Wiek I ocielenia (dni)
			mleko (kg)	tłuszcz (%)	białko (%)	
Kraj	2318	9906	6493	4,21	3,47	867
RO Północ (Minikowo)	391	969	6562	4,25	3,43	875
RO Zachód (Kobierno)	443	2160	7580	4,19	3,49	857
RO Centrum (Parzniew)	784	1956	6866	4,22	3,49	842
RO Wschód (Jeżewo Stare)	700	4821	5841	4,21	3,46	883
Woj. podkarpackie	260	3922	5603	4,20	3,45	886

Na każdej kolejnej wystawie prezentowane bydło rasy simentalskiej jest lepsze pod względem cech fenotypowych i produkcyjnych, co świadczy o właściwym kierunku doskonalenia tej rasy. Przedstawiona do oceny na wystawie w 2012 r. młodzież hodowlana w 70% pochodzi-

ła po buhajach importowanych, natomiast stado krów w 77% po buhajach z importu. Z kolei, osobniki wystawiane w 2021 r. w grupie młodzieży były w 75%, a krowy w 70% po buhajach z importu. Z analizy przedstawionych danych można wyciągnąć wnioski, że proporcja używa-

nego do rozrodu nasienia po buhajach krajowych w stosunku do importowanego jest w naszych warunkach właściwa.

Z przedstawionej analizy wyłania się obraz wydajności mlecznej prezentowanych zwierząt lub ich rodziców. W materiale wystawionym w 2015 r. średnia wydajność mleczna prezentowanej grupy krów lub ich matek (dla jałówek) wynosiła 6307 kg mleka, 4,14% tłuszczu i 3,43% białka. Z kolei cztery lata później, w 2019 r. wydajność przedstawionych do oceny krów wynosiła 6771 kg mleka, 4,18% tłuszczu i 3,42% białka. Populacja wystawiona w 2021 r. miała średnią wydajność 6690 kg mleka, 4,17% tłuszczu i 3,48% białka.

Zwierzęta prezentowane na wystawie w 2022 r. charakteryzowały się natomiast wydajnością własną lub matek (w przypadku młodziży i pierwiastek) 6537 kg mleka, 4,21% tłuszczu i 3,55% białka (bez materiału ze stada importowanego).

Na tegorocznej Wystawie bydła rasy simentalskiej przedstawiono do oceny:

- 1) jałowice urodzone w okresie:
 - 28.06.2021–27.08.2021 – 8 szt.,
 - 28.02.2021–27.06.2021 – 14 szt.,
 - 28.11.2020–27.02.2021 – 6 szt.,
 - 28.08.2020–27.11.2020 – 14 szt.,
 - 25.05.2020–27.08.2020 – 13 szt.
- 2) krowy:
 - w I laktacji – 18 szt.,
 - w II laktacji – 13 szt.,
 - w III–V laktacji – 9 szt.,
 - seniorki (w VI laktacji i starsze) – 5 szt.,
 - mamki z cielętami – 5 szt.,
- 3) cieliczki prezentowane przez „młodych hodowców” – 13 szt.

Łącznie oceniono 55 jałowic, 45 krów mlecznych oraz 5 mamek z cielętami użytkowanych w kierunku mięsno-mlecznym lub mięsnym, dla których o.w.u.b. prowadzi PFHBiPM.

Wystawę bydła simentalskiego otwarli: prezes PZHBS Edgar Beneš, prezydent PFH-

BiPM Leszek Hądzlik i prezes ZD IZ PIB w Odrzechowej Władysław Brejta w obecności licznej grupy pracowników Federacji, zaproszonych gości i hodowców prowadzących swoje zwierzęta do oceny. Na Wystawę przybyła też tłumnie zgromadzona publiczność, w tym duża grupa młodzieży i dzieci.

Przedstawiciel Federacji Piotr Kowol omówił cele i znaczenie Wystawy, a także przedstawił krótką charakterystykę bydła rasy simentalskiej. Komisarz Wystawy Władysław Brejta serdecznie przywitał osoby zgromadzone wokół ringu, a szczególnie hodowców prezentujących zwierzęta. Ocenę przeprowadziła Komisja w składzie: ing. Pavel Kral – sędzia główny oraz ing. Tereza Dodávková i dr inż. Angelina Czubska-Stączek – asystenci sędziego.

Pracownicy Federacji z Przedstawicielstw w Rzeszowie i Krakowie zadbali o sprawną organizację pokazu oraz bezpieczeństwo ludzi i zwierząt.

Wyniki oceny

- Jałowki oceniano w grupach wiekowych:
- urodzone w okresie 28.06.2021–27.08.2021
Czempionem została Andrea, nr kat. 7, hod. M. Duziak z Dubu; a wiceczempionami – Bosa, nr kat. 6, hod. J. Janik z Jaćmierza oraz Waga, nr kat. 10, hod. K. Szafran z Bzianki;
 - 28.02.2021–27.06.2021
Czempionat uzyskała Czarka, nr kat. 31, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa; wiceczempionaty – Sonia, nr kat. 29, hod. Z. Gac z Nadolan oraz Muza, nr kat. 18, hod. S. Gierlicki z Mymonia;
 - 28.11.2020–27.02.2021
Czempionem została Ziaja, nr kat. 37, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa; a wiceczempionami – Krasula, nr kat. 34, hod. S. Gierlicki z Mymonia oraz Gama, nr kat. 35 z tej samej hodowli;
 - 28.08.2020–27.11.2020
Czempionat uzyskała Róża, nr kat. 50,

- hod. S. Trałka z Brzezin; a wiceczempionaty – Bryza, nr kat. 48, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa oraz Rita, nr kat. 49, hod. S. Trałka z Brzezin;
- 25.05.2020–27.08.2020
Czempionem została Lina, nr kat. 80, hod. M. Duziak z Dubu; a wiceczempionami – Bianka, nr kat. 70, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa oraz Burka, nr kat. 84, hod. P. Rabicki z Odrzechowej.
- Krowy oceniano według laktacji:
- w I laktacji
Czempionem została Eliza, nr kat. 106, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa, natomiast wiceczempionami – Dera, nr kat. 98, hod. A. Pękała z Polskowoli oraz Misia, nr kat. 99, hod. S. Garlicki z Mymonia;
 - w II laktacji
Czempionat uzyskała Konwalia, nr kat. 114, hod. D. Bryś z Korczyny; a wiceczempionaty – Jawa, nr kat. 119, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa oraz Morwa, nr kat. 128, hod. Katarzyna Milasz z Wisłoka Wielkiego;
 - w III–V laktacji
Czempionem została Stokrotka, nr kat. 133, hod. Dorota Kocyłowska z Tokarni, a wiceczempionami – Róża, nr kat. 138, hod. T. Kuśnierz z Nowego Borku oraz Kaja, nr kat. 142, hod. Dorota Kocyłowska z Tokarni;
 - seniorki (w VI laktacji i starsze)
Czempionat uzyskała Brita, nr kat. 153, hod. Krystyna Żarów z Bandrowskiego, a wiceczempionaty – Blondi, nr kat. 157 z tej samej obory oraz Kama, nr kat. 158, hod. D. Bryś z Korczyny.

Tabela 4. Wydajność życiowa krów seniorem prezentowanych na Wystawie

Nr krowy/nr kat.	Data urodzenia	Lata/ dni	Wydajność życiowa/maks. laktacja		
			mleko (kg)	tłuszcz (kg/%)	białko (kg/%)
1621/150	16.01.2015	5,60/305	28 931/5361	1138/3,85–3,91	982/ 3,32–3,50
hod. Z. Gac, Nadolany					
1378/155	9.01.2014	6,22/301	37 289/6783	1612/4,32–4,27	1273/3,41–3,48
hod. R. Barna, Odrzechowa					
8825/153	10.03.2014	6,16/305	44 015/9051	1811/4,11–4,15	1619/3,68–3,50
hod. Krystyna Żarów, Bandrów Narodowy					
1522/157	22.02.2012	7,96/297	58 930/8199	2473/4,20–3,97	2144/3,64–3,60
hod. Krystyna Żarów, Bandrów Narodowy					
4182/158	13.04.2011	9,39/305	63 032/9668	2254/3,54–3,18	2021/3,18–3,19
hod. D. Bryś, Korczyna					

Krowa Blondi, nr kat. 157 – wiczcampionka w grupie senierek, a w 2021 r. czempionka – ur. 22.02.2012, hod. Krystyna Żarów z Bandrowa Narodowego. Maksymalna wydajność za 279 dni – 8188 kg mleka, 3,92% tłuszczu i 3,60% białka. Wydajność życiowa za 7,96 lat – 58 930 kg mleka, 4,20% tłuszczu i 3,64% białka

W ostatniej grupie – krów-mamek z cielętami czempionem została Pela, nr kat. 165, hod. RSP Puławy, a wiczcampionkami – Zelka, nr kat. 163, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa oraz Dafne (rasy Hereford), nr kat. 163, hod. R. Sówka z Dynowa.

Dobra krowa mamka – ZD Odrzechowa (Polany Surowiczne)

Na zakończenie oceny zwierząt spośród czempionów w poszczególnych grupach jałówek i krów Komisja, przy aplauzie publiczności, wybrała superczempiony Wystawy. W grupie jałówek została nim ZIAJA PL005431266544, nr kat. 37, ur. 17.02.2021 po ojcu Huradox DE, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa, a wśród krów – ELIZA PL005329453797, nr kat. 106, ur. 6.04.2019 (pierwiastka) po ojcu Nanna AT i matce Eliza C92 PL – o maksymalnej wydajności za 305 dni – 7505 kg mleka, 3,49% tłuszczu i 3,35% białka, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa.

Kilka informacji związanych z długim okresem użytkowania krów rasy simentalskiej

Obserwacja okresu użytkowania krów seniorek zgłoszonych na tegoroczną imprezę nasuwa myśl, żeby podać kilka ważnych informacji na temat długowieczności krów – ważnej cechy funkcjonalnej. Bydło rasy simentalskiej charakteryzuje się m.in. dłuższym okresem użytkowania, co podnosi ich życiową wydajność mleka i wpływa finansowo na efektywność ich utrzymywania.

Użytkowane w Polsce krowy tej rasy do końca XX w. charakteryzowały się średnią wydajnością roczną, w granicach 4000–4500 kg mleka. Obecna populacja simentali w kraju (odmiany rodzimej i z importu) posiada wystarczające zasoby genetyczne, aby osiągać znacznie wyższe średnie roczne wydajności mlecznej na poziomie 5500–8000 kg. Pozwala to uzyskiwać życiową wydajność na wysokim poziomie. Osiągnięcie wysokich wyników produkcyjnych jest możliwe przy korzystaniu z dostępnych metod doskonalenia genetycznego oraz zapewnieniu zwierzętom odpowiedniego dobrostanu.

W czasopiśmie „Hodowla i chów bydła” (2022) ukazało się wiele interesujących artykułów popularnonaukowych na temat działalności produkcyjnej, żywienia, utrzymania zwierząt w pomieszczeniach inwentarskich, a także z profilaktyki weterynaryjnej, które to czynniki mają

istotny wpływ na produkcję, rozrodczość i długowieczność produkcyjną krów.

Potwierdzeniem tego, że można uzyskać dłuższe okresy użytkowania krów rasy simentalskiej, są wyniki z obór w Zakładzie Doświadczalnym IZ PIB w Odrzechowej:

- W. Brejta, J. Trela, A. Miejski, J. Śliwa, B. Szymik: Działalność naukowo-badawcza i wdrożeniowa oraz produkcyjna ZD IZ PIB w Odrzechowej Sp. z o.o. *Wiad. Zoot.*, 2017, LV, 1: 125–177.
- J. Trela, A. Miejski, M. Brejta, W. Brejta, M. Miejska: Wykorzystanie użytków zielonych (pastwisk) w utrzymaniu, chowie i hodowli bydła, koni i kóz w warunkach Beskidu Niskiego (ZD IZ PIB w Odrzechowej, sp. z o.o., woj. podkarpackie). *Wiad. Zoot.*, 2021, LIX, 1–2: 99–178.

Stado krów mlecznych rasy simentalskiej w Odrzechowej od wielu lat utrzymuje się na poziomie około 400 szt. w typie użytkowości mięsno-mlecznej ze znacznym udziałem krów o użytkowości mleczno-mięsnej. Analizę genetyczno-produkcyjną wykonano w okresie 2015–2020 z całego stada w oborach gospodarstw Pastwiska i Odrzechowa. Wybrano krowy o życiowej wydajności powyżej 40 000 kg mleka, aby w pełni zobrazować wartość genetyczną i produkcyjną stada. W opracowaniach przedstawiono także uzyskane wskaźniki z zakresu odchowu i rozwoju młodzieży, oceny typu i budowy pierwiastek, pomiary zoometryczne i masy ciała oraz rozkład stada według laktacji.

Analiza produkcyjna i wskaźników zootechnicznych krów w oborach Zakładu wykazała, że wysoka produktywność krów jest efektem wielu czynników, m.in. genetycznych, środowiskowych, żywieniowych, weterynaryjnych, rozrodczych oraz zespołu ludzkiego opiekującego się zwierzętami.

Tabela 5. Krowy o życiowej wydajności powyżej 40 000 kg mleka

Nr krowy	Ojciec	Lata produkcji	Produkcja życiowa (kg)	Wydajność roczna		
				mleko (kg)	tłuszcz (%)	białko (%)
3936-7	Respekt DE	10,83	89 279	8220	3,82	3,09
5607-0	Humid PL	10,60	74 801	7057	3,79	3,30
6728-3	Humid PL	9,94	67 325	6773	4,08	3,48
4033-5	Hodril PL	8,34	62 395	7481	4,05	3,70
4031-1	Hodril PL	8,39	62 392	7436	3,98	3,54
6517-4	Harnas PL	10,14	56 800	5601	4,15	3,24
6625-2	Hodril PL	9,60	55 850	5818	4,05	3,46
6534-1	Remik PL	8,89	55 723	6268	3,67	3,43
4045-8	Remik PL	7,99	55 435	6938	3,28	3,15
0190-0	Hiundaj PL	6,62	54 049	8165	3,79	3,34
4414-1	Remik PL	9,25	53 100	5740	3,71	3,28
0167-2	Remik PL	7,29	50 187	6884	3,79	3,41
8211-2	Remik PL	6,26	48 810	7562	4,32	3,58
4882-3	Reks PL	7,38	47 337	6614	4,31	3,53
8091-0	Diagram PL	6,42	46 551	7251	3,95	3,22
4210-0	Hodril PL	9,27	46 453	5011	3,94	3,44
4038-0	Remik PL	8,08	46 002	5693	4,10	3,21
0192-4	Weinold DE	6,35	45 181	7115	3,83	3,37
4083-0	Rumcajs PL	7,41	43 925	5928	3,77	3,22
8108-5	Diagram PL	7,18	43 828	6104	3,45	3,43
0165-6	Remik PL	7,31	43 433	5942	3,94	3,53
0101-6	Remik PL	6,40	43 340	6772	3,61	3,24
0203-7	Hiundaj PL	6,34	42 726	6739	4,16	3,47
4081-6	Rumcajs PL	7,39	42 473	5747	4,17	3,22
8113-9	Diagram PL	6,81	41 976	6164	3,71	3,15
8258-7	Diagram PL	6,39	41,334	6,469	4,34	3,47
4099-1	Rum PL	7,08	41 163	5,814	4,12	3,44
8135-1	Wisus PL	5,59	40 921	7320	4,09	3,37
8121-4	Diagram PL	6,28	40 623	6469	4,21	3,36
8151-1	Wisus PL	5,61	40 458	7212	3,52	3,39
8086-6	n.n.	6,41	40 433	6308	4,31	3,37
0196-2	Weinold DE	6,41	40 173	6267	3,76	3,32
8134-4	Diagram PL	5,62	40 139	7142	3,92	3,25
8221-1	Rawel PL	6,37	40 067	6290	4,05	3,56
0068-2	Rum PL	7,00	40 056	5722	4,21	3,54
0100-9	n.n	6,32	40 028	6333	3,83	3,37
0064-4	Rum PL	6,80	40 010	5884	4,60	3,51
n-12 – na 1 krowę powyżej 50 000 kg		8,99	61 445	6872	3,85	3,37
n-25 – na 1 krowę powyżej 40 000 kg		6,76	42 698	6395	4,09	3,39
n-37 – na 1 krowę powyżej 40 000 kg		7,49	48 778	6550	3,96	3,38

Krowy rasy simentalskiej na pastwisku w Odrzechowej

Tegorocznej Wystawie sprzyjała dobra pogoda, co umożliwiło zgromadzenie na polanach wystawowych wszelkiego rodzaju stoisk: informacyjnych, usługowych i handlowych. Do Rudawki przybyła licznie publiczność nie tylko rolnicza, ale także miejska, w tym duża grupa młodzieży i dzieci. Ekspozycja zwierząt i ptaków stała się dla nich okazją do bliskiego kontaktu z gatunkami, których w swoim środowisku nie mogą zobaczyć, natomiast tutaj mogli je nawet dotknąć.

W godzinach popołudniowych odbyło się seminarium nt. „Wpływ wypasu bydła na jakość mleka i jego przetworów na przykładzie beskidzkich łąk i pastwisk”. Spotkanie to zgromadziło pod namiotem wielu zainteresowanych rolników i było pierwszym z czterech planowanych w ramach realizowanego projektu z Funduszu Promocji Mleka.

Podczas trwania kolejnych punktów programu Wystawy na scenie występowały zespoły muzyczno-taneczne. Pod koniec dnia odbył się „wieczór hodowców” z zaproszonymi gośćmi i organizatorami, a do tańca przygrywał zespół „Eter”.

W kolejnym dniu trwających uroczystości, po porannej Mszy św. rozpoczęto realizację pozostałych części programu. Hodowców ras rodzimych, a następnie rasy simentalskiej nagrodzono dyplomami, statuetkami i nagrodami rzeczowymi za udział w Wystawie i prezentowanie zwierząt. Po wręczeniu nagród i ogłoszeniu zwycięzców odbył się pokaz wyróżnionych czempionatami i wicczempionatami oraz innymi nagrodami zwierząt. Szczególnym uznaniem publiczności cieszyli się „młodzi hodowcy”, którzy

przedstawiali swoje cieliczki, pochodzące po wybranych buhajach z Małopolskiego Centrum Biotechniki w Krasnem. Decyzją Komisji wszyscy uczestnicy tego konkursu otrzymali równorzędne nagrody za przygotowanie i prezentowanie cieląt. Dziękujemy sponsorom tej „małej wystawy” za nagrody rzeczowe, a organizatorom za piękne dyplomy i puchary.

Na zakończenie Komisarz Wystawy i główny organizator „Pożegnania Wakacji w Rudawce Rymanowskiej” w 2022 r. przekazał szczególne podziękowania PFHBiPM, Przedstawicielstwom w Rzeszowie i Krakowie z Elżbietą Walczak i Piotrem Korolem na czele – za wybór zwierząt, przygotowanie dokumentacji oraz sprawną organizację całości Wystawy i pokazu. Dziękujemy też Komisji za ocenę i komentarze dotyczące hodowli i pokroju wystawianych zwierząt.

W celu organizacji Wystawy i pokazu konieczne było przygotowanie techniczne placu, namiotów, ringów oraz miejsc wystawienniczych. Zadanie to wykonała grupa pracowników ZD IZ PIB Odrzechowa z Aleksandrem Miejskim na czele, za co im serdecznie dziękujemy. Uznaniem należy się także służbom Policji i Straży Pożarnej za pomoc organizacyjną.

Kolejny raz dziękujemy hodowcom za udział, przygotowanie zwierząt do pokazu oraz ich prezentację. Życzymy hodowcom, wystawcom i organizatorom oraz grupie sponsorów dużo zdrowia i sukcesów w ich niełatwej pracy.

Do miłego zobaczenia w 2023 r. na kolejnym „Pożegnaniu Wakacji”.

Wypas krów rasy simentalskiej w ZD Odrzechowa

Krowa Eliza, nr kat. 106, ur. 6.04.2019 – superczempion; o. Manna AT, m. Eliza PL9445; o maksymalnej wydajności za 305 dni – 7505 kg mleka, 3,49% tłuszczu i 3,35% białka, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa

Krowa Brita, nr kat. 153, ur. 10.03.2010 – czempion w grupie senierek o maksymalnej wydajności za 305 dni 9051 kg mleka, 4,13% tłuszczu i 3,68% białka, wydajność życiowa za 6,16 laktacji – 44 015 kg mleka, 4,11% tłuszczu i 3,68% białka, hod. Krystyna Żarów z Bandrowa Narodowego

Jałówka Ziaja PL005431266544, nr kat. 37, ur. 17.02.2017 – superczempion o Mybest DE, m. Halmina PL3080; maksymalna wydajność matki za 305 dni – 5332 kg mleka, 4,15% tłuszczu i 3,25% białka, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa

Dekoracja szarfą superczempiona – jałówki Ziai

Hodowcy bydła simentalского z nagrodami

Radość z uzyskanych wyników.
Z pucharami – główny hodowca ZD IZ PIB
Odrzechowa, Aleksander Miejski
z dyrektorami z PFHBiPM

Grupa krów – seniorek

W oczekiwaniu na ocenę – krowa Jawa, nr kat. 119 – wiczcempion w II laktacji, hod. ZD IZ PIB Odrzechowa

Krowy pierwiastki w oczekiwaniu na wyniki oceny

Krowa Roksi, nr kat. 101, w trakcie oceny, hod. W. Marzec z Pobiedna

Grupa jałówek w trakcie oceny

Ocena jałówek na ringu

Jałówka wysokocielna w typie użytkowości mleczno-mięsnej

Spotkanie nagrodzonych jałówek

Krowa Konwalia, nr kat. 114, ur. 27.03.2019 – czempion w II laktacji, hod. D. Bryś z Korczyny

Jałówka nr kat. 50, ur. 14.11.2020 – maks. wydajność za 305 dni – 7242 kg mleka, 4,27% tłuszczu, 3,73% białka, hod. S. Trałka z Brzeziny

Konkurs „Młodego Hodowcy”

Fot.: Organizatorzy Wystawy